

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 343.1

Михайло Гузела

Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут права,
психології та інноваційної освіти,
доцент кафедри кримінального права і процесу
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА ЗАТРИМАННЯ ЯК ЗАХОДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНОВОГО В СВІТЛІ СТ. 5 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ТА ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

<http://doi.org/10.23939/law2020.28.238>

© Гузела М., 2020

Стаття присвячена проблемі застосування державою заходів процесуального примусу в процесі кримінального провадження, а також реалізації конституційних прав та свобод затриманого в кримінальному провадженні, що є визначальним критерієм, який характеризує державу як демократичну, соціальну та правову. Встановлено, що під кримінальним процесуальним примусом розуміється сукупність передбачених законом здійснюваних у встановленій кримінальній процесуальній формі заходів примусового впливу держави у особі уповноважених органів, які покликані забезпечити виконання обов'язків учасниками кримінального процесу та вирішення завдань кримінального правосуддя, застосування яких супроводжуються обмеженням конституційних прав і свобод людини в межах досудового розслідування, судового провадження та процесуальних дій у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Одним з таких заходів примусового впливу є затримання в кримінальному провадженні. Сутність кримінального процесуального затримання доцільно визначити як складне правове явище, і незважаючи на те, що окремі елементи протоколу затримання можуть мати доказове значення, само по собі кримінальне процесуальне затримання є виключно заходом кримінального процесуального примусу, не є слідчою дією і не спрямоване на виявлення, збирання, вилучення і фіксацію доказів, а має свою самостійну мету. Саме тому, кримінальне процесуальне затримання варто й доцільно класифікувати за такими критеріями: за необхідністю отримання ухвали слідчого судді, суду; за суб'єктом, що здійснює затримання; за процесуальним статусом затримуваної особи; за правовим статусом затримуваної особи; залежно від території здійснення затримання.

Констатовано, що забезпечення права на свободу та особисту недоторканність відповідно до ст. 5 КЗПЛ демонструє необхідність усвідомлення нових концептуальних положень КПК України, їх теоретичного обґрунтування та приведення у відповідність до міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ, розробки необхідних понять. З огляду на

це, наукові дослідження мають спрямовуватися на формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення правозастосовної практики та її нормативного врегулювання, поширювати порівняльно-правові дослідження, що дозволить використовувати позитивні досягнення зарубіжних держав у врегулювання кримінального провадження, правотворчості й правозастосування.

Ключові слова: процесуальний примус, затримання, забезпечення прав затриманого в кримінальному провадженні.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні відбувається процес становлення кримінального процесуального законодавства відповідно до європейських стандартів. Тому однією з основних проблем кримінальної процесуальної науки сьогодні є проблема забезпечення права людини на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні. При цьому, на чільне місце висувається проблема застосування державою заходів процесуального примусу в процесі кримінального провадження. Більше того, реалізація конституційних прав та свобод затриманого в кримінальному провадженні є тим визначальним критерієм, який характеризує державу як демократичну, соціальну та правову. Адже, всебічне зміцнення законності й правопорядку неможливе без належного забезпечення прав та свобод людини через реально діючі державні та процесуальні механізми їх реалізації, охорони та захисту, адже права й свободи людини, їх гарантії складають зміст і мету державної діяльності.

Аналіз дослідження проблеми. До проблеми забезпечення права людини на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні (в т.ч. забезпечення прав затриманого) більшою чи меншою мірою зверталися такі науковці в сфері кримінального процесу, як Ю. М. Грошев, А. Я. Дубинський, М. В. Жогін, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, З. Ф. Коврига, М. М. Короткий, Л. Д. Кокорев, Л. М. Корнєєва, О. П. Кучинська, О. Р. Михайленко, В. Т. Нор, І. Л. Петрухін, М. А. Погорєцький, Ю. Д. Притика, Ю. Ф. Скакун, Л. Д. Удалова, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О.Г. Яновська та багато інших.

Мета статті полягає у виявленні прогалин законодавчого врегулювання забезпечення прав затриманого в світлі ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського Суду з прав людини

Виклад основного матеріалу. Під кримінальним процесуальним примусом розуміється сукупність передбачених законом здійснюваних у встановленій кримінальній процесуальній формі заходів примусового впливу держави у особі уповноважених органів, які покликані забезпечити виконання обов'язків учасниками кримінального процесу та вирішення завдань кримінального правосуддя, застосування яких супроводжуються обмеженням конституційних прав і свобод людини в межах досудового розслідування, судового провадження та процесуальних дій у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Одним з таких заходів примусового впливу є затримання в кримінальному провадженні. Сутність кримінального процесуального затримання доцільно визначити як складне правове явище, і незважаючи на те, що окремі елементи протоколу затримання можуть мати доказове значення, само по собі кримінальне процесуальне затримання є виключно заходом кримінального процесуального примусу, не є слідчою дією і не спрямоване на виявлення, збирання, вилучення і фіксацію доказів, а має свою самостійну мету. Саме тому, кримінальне процесуальне затримання варто й доцільно класифікувати за такими критеріями: за необхідністю отримання ухвали слідчого судді, суду; за суб'єктом, що здійснює затримання; за процесуальним статусом затримуваної особи; за правовим статусом затримуваної особи; залежно від території здійснення затримання. При цьому, реалізація конституційних

прав та свобод затриманого в кримінальному провадженні є тим визначальним критерієм, яким характеризується держава як демократична, соціальна та правова. Адже, як вже було зазначено, всебічне зміцнення законності й правопорядку неможливе без належного забезпечення прав та свобод людини через реально діючі державні та процесуальні механізми їх реалізації, охорони та захисту, адже права й свободи людини, їх гарантії складають зміст і мету державної діяльності.

Більше того, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – КЗПЛ) є тим міжнародно-правовим актом, який закладає основи стандартів забезпечення прав і свобод учасників кримінального провадження. Із запровадженням обов'язковості врахування практики ЄСПЛ при прийнятті суддями кримінальних процесуальних рішень значно зросла роль КЗПЛ та рівень наукового інтересу до неї та до практики ЄСПЛ. А отже, не випадково науковці та практики у галузі кримінального судочинства приділяють максимальну увагу механізму забезпечення прав і свобод людини у кримінальному провадженні відповідно до КЗПЛ та практики ЄСПЛ [1; 3].

Особиста недоторканність є комплексним поняттям, оскільки включає норми, що належать до різних галузей права. Адже, як зазначає В.І. Маринів, право на свободу й особисту недоторканність належить до особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, і тому захищається нормами ЦК України (ст. 288, 289), КК України, КПК України та іншими законодавчими актами [4, с. 167]. Своєю чергою, автори науково-практичного коментаря до КПК України аргументовано зазначають, що право індивіда на свободу обмежується в результаті затримання, та наголошують на тому, що ніхто не може бути обмежений у праві на свободу та особисту недоторканність. Виходячи із цього, застосовуючи цю норму, треба мати на увазі, що її дія поширюється як на підозрюваного, обвинуваченого, так і на інших суб'єктів кримінального провадження. Важливим для з'ясування правового змісту права на свободу та особисту недоторканність є питання щодо неможливості обмеження права на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні інакше, як на підставах та в порядку, передбачених КПК. Така передбачена національним законодавцем процедура слугує вихідною гарантією забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність та відповідає п. 3 ст. 5 КЗПЛ [2, с. 30].

Кучинською О. П. запропоновано новий концептуальний підхід до розуміння правового змісту принципу забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, та зазначено, що воно є широким правовим положенням, відповідно до якого учасники кримінального провадження, незалежно від процесуального статусу, повинні мати реальну можливість вільного вибору форм поведінки в межах чинного законодавства, бути захищеними від будь-яких незаконних обмежень їх індивідуальної свободи, фізичної та психічної недоторканності [5, с. 11].

Дійсно, виходячи зі змісту ст. 5 КЗПЛ, право на свободу та особисту недоторканність містить у собі такі елементи: свобода від свавільного затримання; позбавлення волі тільки на підставі «закону»; право бути повідомленим про причини затримання; право на судовий контроль за затриманням; право та можливість оспорити законність затримання; право на компенсацію за незаконність затримання.

Водночас, ні у чинному Законі України «Про судоустрій та статус суддів» у ст. 55 «Права та обов'язки судді», ні в аналогічній нормі попереднього закону не передбачено обов'язку судді (а не права) при розгляді справ застосовувати КЗПЛ та практику ЄСПЛ, як це визначено ст. 46 КЗПЛ та Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції». Систему європейських стандартів забезпечення прав людини у кримінальному судочинстві України складають: 1) право на свободу і особисту недоторканність (стаття 5 КЗПЛ); 2) право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 КЗПЛ); 3) право на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку кримінального провадження (стаття 6 КЗПЛ). Право на свободу і особисту недоторканність як європейський стандарт забезпечення прав людини у кримінальному процесі – це встановлені у статті 5 КЗПЛ положення, які гарантують свободу і особисту недоторканність, а також ухвалені на

основі статті 5 КЗПЛ рішення ЄСПЛ, котрі стосуються правозастосовної діяльності національних органів кримінального судочинства і є обов'язковими для виконання останніми [6, с. 177].

Видається досить обґрунтованою позиція Д. В. Сімоновича, який зазначає, що право на свободу і особисту недоторканність як європейський стандарт забезпечення прав людини у кримінальному процесі включає: право на свободу від свавільного затримання та взяття під варту; право бути позбавленим свободи тільки «на підставі закону»; право бути невідкладно повідомленим про причини затримання або взяття під варту; право бути позбавленим свободи протягом «розумного» строку; право на невідкладний судовий контроль за затриманням або взяттям під варту; право бути звільненим з-під варту до судового розгляду за наявності гарантій явки до суду; право на можливість оскаржити законність затримання або взяття під варту; право на компенсацію за незаконне затримання або взяття під варту. Гарантія недоторканності особи може розглядатися як неприпустимість (заборона) будь-якого протиправного посягання на фізичну, етичну і психічну цілісність, індивідуальну свободу, загальну свободу дій і особисту безпеку під час здійснення кримінального судочинства. Право на недоторканність особи – це такий гарантований державою стан людини, за якого її психофізична цілісність і автономія вільні від примусу [6, с. 176].

Право на свободу й особисту недоторканність затриманого ґрунтується на системі юридичних механізмів, що забезпечують його дію і тому набувають значення юридичних гарантій. Найважливішими з них є вперше встановлений Конституцією України судовий порядок арешту та взяття під варту, чітка регламентація в галузевому законодавстві підстав та строків цих примусових заходів. Судова процедура суттєво підвищує рівень захисту прав та свобод, оскільки містить низку гарантій від їх свавільного обмеження, сприяє винесенню законного та обґрунтованого рішення [4, с. 168].

Не зайвим буде зазначити, що правову основу забезпечення права на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні складають: Конституція України (ст. 29), Кримінальний процесуальний кодекс України (ст. 12) (далі – КПК України), Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ухвалена 04.11.1950 року, м. Рим, ратифікована Україною 17.07.1997 року (текст ратифіковано із заявами та застереженнями) (ст. 5), Протокол № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 2), Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена в резолюції 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 року (ст. 3), Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню у будь-якій формі, затверджений Резолюцією 43 / 173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 р., Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, третьої статті 80 Конституції України, частини першої статті 26, частин першої, другої, третьої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» тощо.

Відповідно до ст. 5 КЗПЛ виключними випадками обмеження свободи та особистої недоторканності особи, зокрема, є: а) законне ув'язнення особи після її засудження компетентним судом; б) законний арешт або затримання особи за невиконання законної вимоги суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, передбаченого законом; в) законний арешт або затримання особи, здійснені з метою припровадження її до встановленого законом компетентного органу на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо є розумні підстави вважати за необхідне запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; г) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою припровадження його до встановленого законом компетентного органу; д) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; е) законний арешт або затримання особи, здійснені з метою запобігання її незаконному в'їзду в країну, чи особи, щодо якої вживаються заходи з метою депортації або екстрадиції [10].

Водночас, відповідно до статті 14 КЗПЛ, право на свободу та особисту недоторканність гарантується кожному без яких би то не було відмінностей за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, приналежності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншими ознаками.

Із запровадженням обов'язковості врахування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві (ст. 8 КПК України) особливої важливості набувають тлумачення та позиція ЄСПЛ з питань забезпечення права на свободу та особисту недоторканність та дотримання ст. 5 КЗПЛ під час здійснення затримання [2; 3].

ЄСПЛ, визначаючи законність кримінального процесуального затримання, дотримується позиції про те, що, проголошуючи «право на свободу», стаття 5 передбачає фізичну свободу людини. Її мета полягає в забезпеченні того, щоб жодна особа не могла бути свавільно позбавлена волі. Вона не пов'язана зі звичайними обмеженнями свободи пересування, які регулюються статтею 2 Протоколу № 4. Різниця між обмеженням свободи пересування, котре є достатньо серйозним для того, щоб кваліфікуватись як позбавлення волі згідно зі статтею 5 § 1, та звичайними обмеженнями свободи пересування, які регламентовані статтею 2 Протоколу № 4, полягає у ступені або інтенсивності прояву, а не в характері або сутності. Позбавлення волі не обмежується класичним випадком тримання під вартою після арешту або засудження, проте може мати багато інших форм [3; 7, с. 5].

Отже, численні рішення ЄСПЛ дають змогу зробити однозначний висновок про те, що право на свободу є занадто важливим в демократичному суспільстві, тому людина повинна мати можливість скористуватися захистом, передбаченим КЗПЛ, навіть якщо вона, можливо, сама дозволила затримати себе або взяти під варту, особливо, якщо ця людина не має дієздатності для того, щоб погодитись або не погодитись із запропонованими діями.

ЄСПЛ також визначає позитивні зобов'язання щодо позбавлення волі приватними особами. Так, автори посібника зі статті 5 Конвенції зазначають, що перше речення статті 5 § 1 встановлює позитивне зобов'язання держави захищати свободу своїх громадян [7]. Отже, держава зобов'язана вживати заходів, що забезпечують ефективний захист вразливих осіб, зокрема розумні кроки для запобігання позбавлення волі, про яке влада знала або повинна була знати.

Стаття 5 § 1 (с) КЗПЛ закріплює: «законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення» [1; 10].

ЄСПЛ також наголошує на тому, що пункт 4 статті 5 КЗПЛ забезпечує заарештованим чи затриманим особам право на перегляд матеріально-правових і процесуальних умов, які, з погляду КЗПЛ, є суттєвими для забезпечення «законності» позбавлення свободи. Це означає, що компетентний суд має перевірити не лише дотримання процесуальних вимог національного законодавства, а й обґрунтованість підозри, яка стала підставою для затримання, а також мети, з якою застосовувалися затримання та подальше тримання під вартою.

Отже, треба вказати, що КЗПЛ та практика ЄСПЛ чітко забезпечують охорону права людини на особисту недоторканність та визначають одним із головних інструментів у механізмі забезпечення цього права – судовий контроль [8, с. 303].

Як слушно зазначає К. Волков, прийняття у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України сприяло розвитку вітчизняної кримінальної юстиції щодо нормативного забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування затримання. Фактично було імплементовано здобутки світової спільноти в цій сфері. Разом з тим за час застосування КПК України виявилися і певні його недоліки, які потребують негайного усунення на законодавчому рівні [9, с. 112].

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України та практики Європейського суду з прав людини дає підстави констатувати, що прийняття КПК України 2012 року відкрило нову сторінку у сучасній кримінальній процесуальній науці, надало новий імпульс для розвитку наукової думки, поставило перед науковцями нові завдання, пов'язані із необхідністю усвідомлення нових концептуальних положень КПК України, їх теоретичного обґрунтування та приведення у відповідність до міжнародних стандартів та практики Європейського суду з прав людини, розробки необхідних понять. Наукові дослідження мають спрямовуватися на формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення правозастосовної практики та її нормативного врегулювання, поширювати порівняльно-правові дослідження, що дозволить використовувати позитивні досягнення зарубіжних держав у врегулювання кримінального провадження, правотворчості й правозастосування.

Висновки. Отже, основними напрямками подальших теоретичних досліджень проблеми забезпечення права людини на свободу та особисту недоторканність, на нашу думку, повинні бути:

- розробка концепції забезпечення прав і свобод людини у сфері кримінального провадження;
- визначення теоретико-правових засад забезпечення права затриманого на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні;
- аналіз проблеми забезпечення права кожного на свободу та особисту недоторканність через призму практики Європейського суду з прав людини;
- визначення заходів підвищення ефективності процесуального механізму державного та судового контролю за забезпеченням права затриманого на свободу та особисту недоторканність з обов'язковим урахуванням рішень Європейського суду з прав людини.

При цьому, з огляду на важливість забезпечення захисту невід'ємного права людини на свободу та особисту недоторканність, видається актуальною розробка наукою кримінального процесу ефективного та дієвого процесуального механізму для охорони, захисту та реалізації права затриманого на свободу та особисту недоторканність. Отже, розгляд теоретичних та практичних проблем забезпечення права людини на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні є одним із основних напрямів комплексних та інтегрованих наукових досліджень у галузі кримінального процесу.

З метою врегулювання порядку здійснення кримінального процесуального затримання слушною є необхідність законодавчо закріпити його мету, Зокрема: 1) негайне припинення злочинної діяльності або загрози її здійснення, 2) оперативне запобігання приховування або знищення доказів, 3) запобігання втечі особи, яка імовірно вчинила злочин, 4) доставлення затриманого до уповноважених посадових осіб для вирішення питання про причетність особи до вчинення злочину та про застосування до неї запобіжного заходу, а також 5) забезпечення виконання вироку в частині кримінального покарання та 6) вирішення питання про екстрадицію розшукуваної особи [1, 3, 6].

Аналіз стану забезпечення права на свободу та особисту недоторканність відповідно до ст. 5 КЗПЛ демонструє необхідність усвідомлення нових концептуальних положень КПК України, їх теоретичного обґрунтування та приведення у відповідність до міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ, розробки необхідних понять. З огляду на це, наукові дослідження мають спрямовуватися на формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення правозастосовної практики та її нормативного врегулювання, поширювати порівняльно-правові дослідження, що дозволить використовувати позитивні досягнення зарубіжних держав у врегулювання кримінального провадження, правотворчості й правозастосування. Що ж стосується механізму забезпечення прав затриманого у кримінальному провадженні, то із метою ефективного забезпечення прав затриманого засобами судового контролю, вітчизняний законодавець покликаний створити кримінальний процесуальний механізм реалізації права кожного затриманого на оскарження до суду свого затримання,

а також забезпечити перевірку засобами судового контролю підстав та законності затримання незалежно від того, чи була подана затриманим скарга чи заява.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004. 2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова Х. : Право, 2012, 2012. 768 с. 3. Маковей М., Разумов С. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод. Статья 5. Право на свободу и личную неприкосновенность: Прецеденты и комментарий / М. Маковей, С. Разумов; Рос. акад. правосудия, Совет Европы. М., 2002. 4. Маринів В. І. Конституційні гарантії забезпечення права людини на свободу й особисту недоторканність та їх реалізація в кримінально-процесуальному законодавстві України / Володимир Іванович Маринів // Вісник Академії правових наук України. 2005. № 1. С. 166–175. 5. Кучинська О. П. Роль принципів кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників : дис. д-р юр. наук : 12.00.09 / Кучинська Оксана Петрівна К., 2013. 460 с. 6. Сімонович Д. В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України : дис. канд. юр. наук : 12.00.09 / Сімонович Давид Володимирович Харків, 2011. 225 с. 7. Посібник зі статті 5 – Право на свободу та особисту недоторканність. Рада Європи / Європейський Суд з прав людини, 2012. 43 с. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf. 8. Заболотний І. І. Судовий контроль у механізмі забезпечення прав людини під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою / І. І. Заболотний // Ученіє записки Таврического національного університета ім. В. І. Вернадского Серия «Юридические науки». Т. 26 (65). 2013. № 2. С. 300304. 9. Волков К. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність при затриманні особи / К. Волков // Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 3 (36). С. 108–112. 10. Фундаментальні цінності. URL: https://zib.com.ua/ua/print/39662fundamentalni_cinnosti.html.

REFERENCES

1. *Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod* [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] vid 04.11.1950 roku. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004. 2. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy*. [Criminal Procedure Code of Ukraine]. Naukovopraktychnyi komentar : u 2 t. T1 / O. M. Bandurka, Ye. M. Blazhivskiyi, Ye. P. Burdol ta in. ; za zah. red. V. Ia. Tatsiia, V. P. Pshonky, A. V. Portnova Kh. : Pravo, 2012, 2012. 768 p. 3. Makovei M., Razumov S. *Evropeiskaia konventsiia o zashchyte prav cheloveka y osnovnykh svobod. Statia 5. Pravo na svobodu y lychnuiu neprykosnovennost: Pretsedenty y komment*. [European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Article 5. Right to liberty and security of person: Precedents and commentary] / M. Makovei, S. Razumov; Ros. akad. pravosudyia, Sovet Evropy. M., 2002. 4. Maryniv V. I. *Konstytutsiini harantii zabezpechennia prava liudyny na svobodu y osobystu nedotorkannist ta yikh realizatsiia v kryminalnoprotsesualnomu zakonodavstvi Ukrainy* [Constitutional guarantees of ensuring the human right to freedom and personal integrity and their implementation in the criminal procedure legislation of Ukraine] / Volodymyr Ivanovych Maryniv. // Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy. 2005. No. 1. P. 166–175. 5. Kuchynska O. P. *Rol pryntsyypiv kryminalnoho provadzhennia v mekhanizmi zabezpechennia prav yoho uchasnykiv* [The role of the principles of criminal proceedings in the mechanism of ensuring the rights of its participants] : dys. dokt. jur. nauk : 12.00.09 / Kuchynska Oksana Petrivna Kyiv, 2013. 460 p. 6. Simonovych D. V. *Yevropeiski standarty zabezpechennia prav liudyny u dosudovykh stadiiakh kryminalnoho protsesu Ukrainy* [European standards of human rights in the pre-trial stages of the criminal process of Ukraine]: dys. kand. jur. nauk : 12.00.09 / Simonovych Davyd Volodymyrovych Kharkiv, 2011. 225 p. 7. *Posibnyk zi statii 5 – Pravo na svobodu ta osobystu nedotorkannist. Rada Yevropy* [Article 5 Handbook – Right to liberty and security of person. – Council of Europe] / Yevropeyskyi Sud z prav liudyny, 2012. 43 p. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf. 8. Zabolotnyi I. I. *Sudovi kontrol u mekhanizmi zabezpechennia prav liudyny pid chas zastosuvannia zapobizhnoho zakhodu u vyhliaidi trymannia pid vartoiu* [Judicial control in the mechanism of ensuring human rights during the application of precautionary measures in the form of detention] / I. I. Zabolotnyi. // Uchenie zapysky Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho Seryia «Iurydycheskye nauky». Tom 26 (65). 2013. No. 2. P. 300–304. 9. Volkov K. *Zabezpechennia prava na svobodu ta osobystu*

nedotorkannist pry zatrymanni osoby [Ensuring the right to liberty and personal integrity in detention] / K. Volkov // Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy. 2014. No. 3 (36). P. 108–112. 10. *Fundamentalni tsinnosti*. [Fundamental values]. URL: https://zib.com.ua/ua/print/39662fundamentalni_cinnosti.html.

Дата надходження: 19.10.2020 р.

Mykhailo Huzela

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Criminal Law and Procedure
Ph. D., Assoc. Prof.

**THE PROBLEM OF DETENTION AS A MEASURE OF CRIMINAL PROCEDURAL COERCION:
ENSURING THE RIGHTS OF THE DETAINEE IN THE LIGHT OF ARTICLE 5 OF THE CONVENTION
FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS AND THE CASE
LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

The article is devoted to the problem of state coercive measures in criminal proceedings, as well as the implementation of constitutional rights and freedoms of detainees in criminal proceedings, which is a defining criterion that characterizes the state as democratic, social and legal. It is established that criminal procedural coercion means a set of statutory measures of coercive influence of the state in the person of authorized bodies, which are designed to ensure the performance of duties by participants in criminal proceedings and solving problems of criminal justice, the application of which is accompanied by restrictions on constitutional rights and freedoms. a person within the framework of pre-trial investigation, court proceedings and procedural actions in connection with the commission of an act provided by the law of Ukraine on criminal liability. One such measure of coercion is detention in criminal proceedings. The essence of criminal procedural detention should be defined as a complex legal phenomenon, and despite the fact that certain elements of the detention protocol may have probative value, criminal procedural detention is in itself a measure of criminal procedural coercion, is not an investigative action and is not aimed at detection, collection, seizure and fixation of evidence, and has its own purpose. That is why criminal procedural detention should be classified according to the following criteria: the need to obtain a decision of the investigating judge, the court; by the subject making the detention; according to the procedural status of the detained person; according to the legal status of the detained person; depending on the territory of detention.

It is stated that ensuring the right to liberty and security of person in accordance with Art. 5 of the Labor Code demonstrates the need to understand the new conceptual provisions of the CPC of Ukraine, their theoretical justification and bringing into line with international standards and practice of the ECtHR, the development of the necessary concepts. With this in mind, research should be aimed at forming scientifically sound recommendations for improving law enforcement practice and its regulation, disseminate comparative law research, which will use the positive achievements of foreign countries in the regulation of criminal proceedings, lawmaking and law enforcement.

Key words: procedural coercion, detention, ensuring the rights of the detainee in criminal proceedings.